

O REUNIUNE MONDIALĂ A EMINESCOLOGILOR

Academician **Mihai CIMPOI**
 Institutul de Filologie al AȘM

Cea de-a V-a ediție a Congresului Mondial al Eminescologilor, care s-a desfășurat la Chișinău în zilele de 3 și 4 septembrie 2016, a fost organizată de Academia de Științe a Moldovei, prin Institutul de Filologie al acesteia, Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, Asociația Națională a Oamenilor de Creație din Moldova, Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Primăria Municipiului Chișinău și Primăria comunei Dumbrăveni (Suceava).

Genericul ei a fost de data aceasta *Eminescu, poet național și universal*, determinat în special de apariția a trei volume aparținând lui G. Călinescu: I. *Viața lui Mihai Eminescu*; II. *Opera lui Mihai Eminescu*; III. *Eminesciune dincolo de monografie* – ediția făcând parte din prestigioasa colecție „Opere fundamentale” a Fundației Naționale pentru Știință și Artă a Academiei Române, coordonată de acad. Eugen Simion.

S-a ținut cont, în stabilirea opțională a acestui obiectiv programatic al Congresului, și de alte două aniversări cu conotații semnificative: 1) 75 de ani de la apariția monumentalei *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent* a lui G. Călinescu, care a impus statutul de poet național și universal al lui Eminescu; 2) 150 de ani de la debutul literar al său, produs în revista „Familia” din Pesta, condusă de Iosif Vulcan.

Intitulându-și în *Istorie...* capitolul consacrat debutantului de acum 150 de ani de la „Familia”, *Eminescu, poetul național*, Călinescu relua discuția asupra acestui statut valoric într-un articol publicat cu acest generic *Eminescu, poet național* în „Contemporanul” din 12 iunie 1964 și republicat în „Revista de istorie și teorie literară” nr. 2 al aceluiaș an, apoi separat în 1965, în câteva culegeri de studii și *Istoria literaturii române*, vol. III din 1983.

Când am ales acest generic, clișeizat didactic și ajuns cal de bătaie al detractorilor, ne-am gândit și la faptul că el a devenit în ultimul timp poetul național al tuturor românilor, ale căror probleme le-a abordat în publicistica sa, rămânând actuale, la reluarea în alt context, acela al proceselor integraționiste, a problemei identitare și la rolul de călăuză într-o epocă a relativizării nietzscheene a valorilor și a caragializării societății noastre.

Am marcat zilele acestea 25 de ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova, prilej cu care s-a discutat fervent și cum se prezintă azi impactul real

al acestui act. Putem răspunde tot cu o spusă memorabilă din publicistica sa despre libertatea ca frază și ca realitate. G. Călinescu își începea studiul din 1964 prin câteva precizări de ordin general, care privesc problema interconexată a valorii naționale și universale a unui poet: „Universalitatea unui poet, când n-o confundăm cu efemera notorietate, este împrejurarea prin care opera sa, zămislită în timpul și spațiul pe care le exprimă, iese din limitele epocii sale și ale țării unde a luat ființă și devine inteligibilă întregii umanității. Pentru cei care au evadat astfel din contingentele imediate, noțiunile de clasicism, romantism pierd orice sens. Însă universalitatea fiind un punct cosmic al unei verticale pe pământ, iar nu o abstracție, orice poet universal este *ipso facto* un poet național. Homer era grec, Dante – florentin, Shakespeare – englez; extirpați din opera lor ceea ce e concret etnic, sublimelne îngustimi, dacă vreți, și totul rămâne inert și fără puls. Universalitatea este o inimă individuală, puternică și sonoră ale cărei bătăi istorice se aud pe orice punct al globului, precum și în viitor”.

Acad. Eugen Simion, prefațatorul ediției, remarcă faptul că „*Opera lui Mihai Eminescu* este o carte de cea mai mare însemnătate pentru cultura română”. Reaparitia acestei cărți a unui mare critic despre cel mai mare poet român „constituie, indiscutabil, un mare eveniment literar, deși, văzând blazarea unei părți a publicisticii noastre, sâstisită de scriitorii clasici români, n-am zice că acest fapt se înțelege”.

Că „bătăile istorice” ale „inimii individuale” ale lui Eminescu se aud în orice punct pe glob, ne-o dovedesc cele 85 de limbi în care e tradus, așa cum a demonstrat profesorul Dumitru Copilu-Copillin, prezent cu un nou volum la congresul nostru.

Scriitorul Ognean Stamboliev ne-a anunțat în ajunul congresului că la Sofia a apărut un volum reprezentativ din proza lui Eminescu. În prefața la volum, așa cum reiese din „Literatura și arta”, se face o paralelă firească între Eminescu, poetul național al românilor și Hristo Botev, poetul național al bulgarilor.

Lansăm acum trei volume apărute în prestigioasa colecție „Opere fundamentale”, coordonată de acad. Eugen Simion, care inserează *Viața lui Mihai Eminescu*, *Opera lui Mihai Eminescu*, apărută inițial în 3 volume și un volum de *Eminesciune dincolo de monografie*.

Este un eveniment de importanță majoră care, așa cum menționează Eugen Simion în substanțialul stu-

diu introductiv, ne oferă un spectacol intelectual deosebit, în care un poet important este interpretat de un critic important.

Datorăm această ediție, care devine de referință din momentul apariției sale, unei echipe de cercetători din cadrul Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, reprezentată aici de Ileana Mihăilă (prof. Nicolae Mecu nu a putut veni din motive de sănătate) și Primăriei Comunei Dumbrăveni, care a finanțat apariția (dl primar Ioan Pavăl, domnul secretar Mihai Chiriac cu membrii echipei sale fiind prezenți în sală).

Andrew Sanders ne relatează două argumente în *Istoria literaturii engleze*: Shakespeare e considerat poet național al britanicilor pentru piesele sale de istorie și pentru faptul că ei, britanicii, se recunosc în el.

Români cei din țară și cei din afară se recunosc în Eminescu, calitatea de poet național fiind acum confirmată și de angajarea noastră în dialogul valoric european și universal. Ideea europeană este și o idee eminesciană, publicistica sa, articolele din „Curierul de Iași”, dar și cele din „Timpul” demonstrează că el și-a reprezentat cultura universală ca un Întreg, în spiritul goetheenei *Weltliteratura*, sub formă de Mare Cerc, configurat dintr-un sistem complex de mici cercuri ale culturilor naționale. Aceste culturi comunică, susținea el, pe baza unui fond general uman și al unor „simpatii” de natură intelectuală, etnică, lingvistică.

Și aici – aviz detractorilor (despre care vom discuta în cadrul congresului nostru) și celor ce nu cred în intuițiile științifice ale poetului – Eminescu anticipează direcția fundamentală a sociologiei secolului al XX-lea, care, prin Durkheim, Mauss, Levi-Strauss și Gurvitch, se preocupă de „pluralitatea conștiințelor” și de „simpatiile” de natură intelectuală, etnică, lingvistică.

E încă o dovadă că literatura așa cum o concepea Eminescu și cum o interpretează și Roland Barthes într-o „lecție” din 1977 rostită la Collège de France, își „asumă multe domenii ale cunoașterii” (cf. *Romanul scriiturii*, București, 1987, p. 34).

Funcția aceasta nu și-a schimbat-o nici azi.

Axate pe această noțiune, reactualizată într-un context al receptării în mai multe arealuri culturale ale autorului *Lucașfărului* (în peste 80 de limbi în ediții în volum și în circa 150 de limbi prin grupaje de versuri, studii, conferințe, medaloane comemorative, după cum a precizat profesorul Dumitru Copilu-Copilin, care și-a lansat o nouă ediție a volumului *Mihai Eminescu universal*, apărută la Editura „Bibliotheca” din Târgoviște), dezbaterile au abordat o tematică variată dovedindu-și câteva puncte de reper permanentizate de posteritatea sa dinamică și caracterizată printr-o valorizare *in crescendo* a personalității sale artistice și intelectuale: impunerea poetului-publicist ca *model* pentru cei de azi, idee

subliniată de acad. Ion Tighineanu, prim-vicepreședinte al AȘM, „supraviețuirea prin Eminescu” a românilor din afara Țării (acad. Nicolae Dabija, acad. Vasile Tărățeanu), „naționalismul autentic”, îmbinat cu „europenismul său”, „patriotismul sincer, profund și dovedit” (prof. Theodor Codreanu, Mihai Chiriac) viabilitatea sa valorică, datorată noilor traduceri făcute în mai multe țări (Giuseppe Manitta din Italia, Ali Narcin din Turcia, Mario Castro Navarette din Chile, prof. N. Georgescu), aprofundarea studiilor comparate (Petre Gh. Bârlea).

Alte obiective ale congresului au constituit luarea în discuție a unor aspecte mai puțin abordate ale mitopo(i)eticii eminesciene și ale operei de editare: Lucia Olaru Nenati s-a referit la muzicalitatea operei sale, Nicolae Oprea a trecut în revistă odiseea edițiilor – de la cea a lui Maiorescu până la cele curente, Elena Condrei a abordat problema identitară, Victor Petrescu – rolul modelator al cărții în formarea poetului-bibliotecar, prof. Mihai Stan a relevat impactul relațiilor culturale, exemplare fiind cele dintre Târgoviște și Chișinău, asupra promovării valorilor din întreg spațiul românesc.

Nu au lipsit lansările de cărți doveditoare ale actualității permanentizate a operei eminesciene și, pe de altă parte, a efervescenței eminescologiei de azi, care caută să răspundă în mod sincronic la imperativele timpului nostru, la necesitatea de aprofundare și varietate a modalităților hermeneutice: a unui nou volum, al 18-lea la număr, a *Studiilor eminescologice*, coordonate de Viorica S. Constantinescu, Cornelia Viziteu, Lucia Cifor, Livia Iacob (Cluj-Napoca), seria de abordări comentate intitulate *Eminescu, poem cu poem* a lui Alex Ștefănescu (București), culegerea de articole *Eminescu după marea scanare* a lui N. Georgescu, exegeza *Eminescu și știința* a lui Puiu Răducan (Băile Olănești), volumul de traduceri al lui Mario Castro Navarette *Poesias escadidas* (Iași), studiul lui Marian Niță, *Mihai Eminescu dintr-o perspectivă interdisciplinară*, cartea *Însemne ale spiritualității românești* a Catinăi Agache (Iași), monografia lui Theodor Codreanu *Mihai Cimpoi: de la mitopo(i)etică la critica ontologică*.

A fost lansat un număr special al buletinului „Mihai Eminescu”, care ia în dezbatere volumul lui Lucian Boia *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* și care conține patru reacții de întâmpinare a acestei lucrări de detractare a personalității și operei marelui poet, semnate de acad. M. Cimpoi (*Lucian Boia și schemele demitologizării*), Th. Codreanu (*Un Roller al Eminescologiei*), A. D. Răchieru (*Reîntoarcerea la Eminescu*) și N. Georgescu (*O oală într-un car cu oale*).

Lucrările Congresului s-au desfășurat sub semnul îndemnului lui Noica: *a-l face pe Eminescu mai bine cunoscut nouă înșine, a-l face mai bine cunoscut întregii lumi*.